

Примљен: 20. 11. 2024.
Исправка: 28. 11. 2024.
Прихваћен: 23. 12. 2024.

УДК 323.173:323.28(=18)(497.115)
Оригинални научни рад

Ратомир Д. Антоновић*

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

ТЕРОРИЗАМ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Апстракт: Јужна српска покрајина Косово и Метохија је у последњих неколико деценија била често на удару албанских сепаратистичких терористичких организација. На мети терористичког деловања је био интегритет и суверенитет Републике Србије, као и целокупан српски народ и српска културна и верска баштина, а мотив за тероризам је био стварање тзв. самосталне државе Косово. Албански сепаратистички тероризам је био подржан од стране великих светских сила, на првом месту САД и Велике Британије, што је овој скупини терориста и криминалаца дао неописиви ветар у леђа.

Основна хипотеза овог рада је да независност тзв. Косова почива на терористичким злочинима терористичких сепаратистичких организација, које су добијале безрезервну подршку од стране великих светских сила, и ту подршку наплатиле од прљавог новца који су им терористи давали, а порекло има у трговини наркотицима, белим робљем и људским органима. У самом раду, користи се историјски и дескриптивни метод, којим се потврђује постављена хипотеза.

Кључне речи: Тероризам, сепаратизам, етничке мањине, насиље.

УВОД

Идеја великоалбанског национализма почела је да се развија непосредно након Другог светског рата. Иако су заговорници великоалбанског национализма у самом рату доживели изузетно јак ударац и били су у расејању, њихове великоалбанске националистичке аспирације нису престајале. Напротив, они се удружују и повезују на основи мржње према српском народу, а по страни су оставили своје идеолошке разлике и личну нетрпељивост. Убрзо након краја рата, 1949. године оснива се Национални комитет „Слободна Албанија”, којим је председавао Баљи Комбетар, док су поред њега врх ове организације чинили истакнути албански националисти Мидхат Фрашери и Абаз Купи. Седиште

---

* Научни сарадник. Имејл: antonovicr@gmail.com.

ове организације је прво био у Паризу, а потом се сели у Њујорк, где је активно радила и функционисала до 1992. године. Ова организација је била десничарске провенијенције, изразито националистичких ставова, као што је став да све делове албанске земље, који су додељени суседним државама, треба вратити под власт Албаније и тако створити велику Албанију.

Албански националисти 1946. године у САД стварају „Трећу призренску лигу” која је следбеник прве и друге призренске лиге, са идентичним велико-албанским ставовима и стварањем етнички чисте албанске државе. Ова организација није имала видљивије успехе у оквиру свог деловања. Њен модус операнди се састојао у ситним диверзијама на простору тадашње Југославије, а циљ њиховог деловања је било нарушавање безбедности. Овом Трећом лигом је председавао Џафер Дева и он се сматра главним идеологом ове организације.¹ Посебно треба истаћи да је Дева био близак са структурама Централне обавештајне агенције САД – ЦИА, за коју је обављао различите злочине још током Другог светског рата. Ова спрега албанског тероризма и америчких обавештајних служби јасно указују на то ко је од првог момента подржавао албанске терористичко-сепаратистичке идеје.

У јуну 1958. године је у Бечу одржан Конгрес Удружења Косовара на ком су донесени закључци којима се фингирају историјске чињенице, а пласирају подаци о погубљењу чак 50 хиљада Албанаца и узурпацији приватне имовине која је припадала Албанцима. Као главни агресори, приказани су Срби и Црногорци током рата. У послератном стању наводно је дошло до депортације око 400 хиљада припадника албанског народа у Турску.

Током 1958. и 1959. године, албански медији воде најжустрију кампању против Југославије. Процењује се да је објављено око 600 текстова који су антијугословенски настројени, а који потенцирају изнесене тврдње на Конгресу Удружења Косовара. Београд је био обележен као главни иницијатор политике албанске денационализације, депортације и присилне асимилације. Ова медијска хајка је имала јасан циљ. То је подстицање незадовољства на страни Албанаца који живе на Косову и Метохији и подстицање њихових сепаратистичких тенденција. Албанци почињу да се окупљају у различитим националистичким организацијама са јасним сецесионистичким тенденцијама. Деловање ових организација није ишло у правцу легалног, већ у правцу илегалног стварања нестабилности на простору Југославије.

Радикалне албанске сецесионистичке организације почињу јавно да делују, без икаквог скривања својих сепаратистичких тенденција. Револуционарни покрет за уједињење Албанаца са радом почиње 1961. године, а за лидера је изабран

1 Малбашић, Зоран, *Иреденџизам – великодржавна доктрина и политичко насиље*, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић/Академија за националну безбедност, Београд, 2024, стр. 207.

Адем Демаћи, познати албански националиста антијугословенске идеологије, који је због својих ставова био вишеструко осуђиван. Демаћи је био један од главних идеолога тзв. независног Косова, а о томе је, са својим сарадницима, сачинио Манифест. Основни постулат овог Манифеста је право на самоопредељење и сецесију албанског народа на Косову и Метохији, којим је наложено свим припадницима албанског народа да се што масовније насељавају на тлу Косова и Метохије, као и да природни прираштај код Албанаца буде што виши како би се створила демографска предност Албанаца у односу на Србе и друге народе који живе на Косову и Метохији. Отворено се залагао за анексију Косова и Метохије од Југославије, односно Србије и присаједињење са Албанијом.²

Иако се Демаћи у свом Манифесту најпре позива на мирне начине постизања наведених циљева, он не искључује могућност оружаних сукоба и борби, као и подизање народних устанака. Управо тај насилни аспект Манифеста, целокупној организацији Революционарни покрет за уједињење Албанаца даје карактер терористичке организације јер се позиви на народни устанак могу само и једино третирати као политичко насиље примењено у сврху реализације политичких ставова са израженим антидржавним деловањем, односно деловањем у корист друге државе.

Због високог степена друштвене опасности, ова организација је од стране државе била забрањена 1964. године, а њени оснивачи и идеолози су били осуђени на дугогодишње затворске казне. Међутим, то Адему Демаћију изузетно подиже рејтинг и статус код албанског народа, те се о њему почиње говорити као о човеку који је албански лидер, вођа и неко ко почиње да ужива огроман углед. У појединим делима албанских аутора, Демаћи се упоређује са Нелсоном Манделом.³ Дакле, јасно је било већ тада да је створен јак албански националистички блок са врло јасним сецесионистичким и терористичким тенденцијама. Недвосмислено је било да је хапшењем Демаћија само привремено заробљен „дух у боци” и да је само питање тренутка кад ће доћи до озбиљнијих ескалација.

Као одговор на ове нагомилане проблеме, засноване на јасним сецесионистичким и терористичким тенденцијама, 1968. године долази до великих албанских демонстрација на Косову и Метохији. Иако је изостала отворена подршка Албаније и њеног председника Енвера Хоџе, свима је било јасно да иза демонстрација стоји управо Албанија и њене обавештајне службе које су се врло отворено бавиле Косовом и Метохијом, а о томе сведочи чињеница да је ова област била посебно поље интересовања Централног комитета Албанске

2 Здравковић, Милоје, „Велика Албанија – претња регионалној стабилности”, *Војно дело*, год. 65, бр. 2, Министарство одбране Републике Србије и Институт за стратегијска истраживања Универзитета одбране у Београду, Београд, 2013, стр. 214.

3 Radončić, Fahrudin, *Adem Demaći – isповijest: Deset tisuća dana robije*, Danas, Zagreb, 1991, стр. 26.

партије рада. Тежиште демонстрација је било на студентској популацији у Приштини, која је изашла са идејом стварања албанске етничко-политичке целине. У оквиру демонстрација је обележен и албански национални празник, а том приликом су се могле чути врло јасне поруке Албанаца са Косова и Метохије да желе своју „Републику Косово” милом или силом.⁴

Захтеви демонстраната су били ширење аутономије Косова и Метохије, приштинског универзитета и право на истицање албанских државних обележја равноправно са југословенским. Иако се говорило о суживоту са Србима у оквиру Југославије, демонстранти су све време истицали парољу „Косово Република”, што је заправо константно указивало на главну идеју комплетних „косовских” протеста. Резултат ових демонстрација су уставни амандмани из 1968. године, који су били директно усмерени против Срба. Амандмани дезавуишу Метохију и у потпуности је избацују из званичног назива покрајине, опредељују се већа материјална средства за Косово него што је раније био случај, додељује му се засебни Врховни суд, а Уставом из 1974. године се Косову додељује статус републике унутар југословенске федерације, с обзиром на то да је покрајини признат статус конститутивног елемента федерације, иако се и даље фактички налази у саставу Србије.⁵

Следећи масовни протести који се дешавају на Косову и Метохији су били 11. марта 1981. године, а главни протагонисти су опет били албански студенти са Универзитета у Приштини са већ виђеним сценаријем борбе за бољи студентски стандард. Међутим, из ових протеста се развијају много озбиљнији протести који ланчано почињу да се одигравају не само у Приштини, већ и другим косовским градовима. Захтеви протестаната су овог пута ишли у правцу добијања статуса републике, а албански народ у статус конститутивног народа. Ови протести су изазвали проглашење ванредног стања у покрајини – резултат је било политичко насиље над неалбанским становништвом и стварање непрестивих антагонизама на релацији српског и албанског народа.

1. ДЕЛОВАЊЕ „ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ВОЈСКЕ КОСОВА”

Терористичка организација „Ослободилачка војска Косова” (ОВК) је основана 1993. године на простору Македоније, чији оснивач и лидер је најпре био Адем Јашари. Он је већ од раније био познат по антидржавном деловању у

4 Богдановић, Димитрије, *Књига о Косову*, Српска академија наука и уметности, Београд, 1986, стр. 205.

5 Малбашић, Зоран, *Иреденџизам – великодржавна доктрина и политичко насиље*, *op. cit.*, стр. 213.

оквиру илегалне групе „Дреница”, која је у периоду од 1992. до 1994. године деловала на простору Косова и Метохије. Практично, из „Дренице” је настала „Ослободилачка војска Косова”, која је само наставила деловање ове терористичке организације.

„Ослободилачка војска Косова” је била герилско-терористичка организација са врло распрострањеном мрежом на територији читавог Косова и Метохије.⁶ У раду ОВК великог уплива су имале и стране обавештајне службе које су свесрдно помагале ову организацију, како материјално тако и логистички. Посебно треба истаћи кампове за обучавање припадника ове организације, који су били на високом ступњу опремљености и организације, а обухватали су обучавање припадника за извршење герилско-терористичких акција. Кампови су били претежно интегрисани у Албанији и под покровитељством тадашњег албанског председника Саљија Берише, познатог по многим криминалним активностима везаних са илегалном трговином наоружања. Помоћ тзв. ОВК се огледала како у снабдевању наоружањем тако и у финансирању из илегалних финансијских токова.

„Ослободилачка војска Косова” је поред терористичке, имала и политичку идеологију, а у свом раду је користила војну и политичку стратегију. Као и већина сецесионистичких терористичких организација, ОВК је желела активни политички ангажман са циљем реализације постизања својих политичких циљева. Активна кампања коју је водила је требало да код албанског становништва на Косову и Метохији пробуди и додатно распири националистичке тенденције и амбиције ка стварању тзв. независне државе Косово. Најчешће коришћена политичка фраза је било истицање потребе за „оружаном борбом против српске окупације како би се изградио пут ка слободи”. Исте методе, уз употребу и коруптивних метода деловања, употребљаване су приликом анимирања светске јавности да да подршку албанским сецесионистичким тежњама. Помоћу медијских манипулација, а посредством корумпираних светских медијских агенција, пласиране су вести о суровом односу Срба према Албанцима на Косову и Метохији и српским злочинима према албанском становништву. Заправо, заташкаване су ноторне чињенице да је ОВК вршила најстрашнији егзодус према Србима и другим неалбанцима, спроводећи изузетна недела и злочине.

Герилско ратовање ОВК се одвијало у неколико етапа. Најпре су формиране мање герилске јединице, које су потом прошириване са новим борцима и припадницима. У каснијим етапама, у оквиру герилских јединица били су ангажовани професионални војници и официри пореклом из иностранства,

6 Симеуновић, Драган, „Тероризам у свету и на Косову и Метохији распрострањена појава”, *Војска*, год. 7, број 300–301, Војноиздавачки и новински центар, Београд, 1998, стр. 7.

махом Албаније, Босне и Херцеговине и Хрватске. У последњој етапи, ОВК је била униформисана и комплетно опремљена војска са свим обележјима легитимних војски у свету.⁷

О терористичком деловању ОВК постоје потврде и на међународном нивоу. Америчка ЦИА је ову организацију све до 1997. године држала на списку светских терористичких организација, а са овог списка је уклоњена захваљујући Ричарду Холбруку који је инсистирао на томе да се ОВК не третира као терористичка, већ као легитимна организација за заштиту албанских права на Косову и Метохији.⁸ Такође, Уједињене нације су Резолуцијом 1160 осудили терористичке акте ОВК, чиме је дата још једна међународна потврда да је ова организација била терористичка по свим својим карактеристикама и начину деловања.

Деловање тзв. ОВК је било веома крволочно и за собом је остављало пустош и велике несреће. Процењује се да је ова терористичка организација начинила 1845 оружаних напада на српску полицију и становништво српске националности. Према полицијским пунктовима и другим објектима, било је усмерено укупно 1075 напада, цивилно становништво је било на мети у 745 напада, док је 25 напада било усмерено према насељима и избегличким камповима. На зверски начин је живота лишено 364 људи, од чега је њих 122 било у униформи полиције, а цивила је било 242. Са тежим или лакшим телесним повредама је прошло 605 људи, од чега је њих 426 било у униформи полиције, а 179 су били цивили.⁹

Хронологија терористичких активности ОВК је следећа: у периоду 1996–1998. године, ова организација је извршила двадесет једно убиство, од тога пет полицајаца и 16 цивила. Током 1998. године, ОВК је начинила масакр над цивилним становништвом српске националности у месту Клечка, тако што је најпре киднаповала, потом стрељала и на крају спалила 22 цивила српске националности. Исте године дошло је до киднаповања и ликвидације српских цивила у Ораховцу где је заробљено 43 лица, Малишеву и Кленку. Према заробљенима се односило сурово и нељудски, они су били излагани тортури, а потом су убијани стрељањем или би били ликвидирани појединачно. Тела су спаљивана у великим пећима или би била бацана у крчане.

Такође, током 1998. године је гранатиран полицијски аутобус на путу Србица–Косовска Митровица, где је дошло до рањавања 20 полицајаца. Исте

7 Tančić, Dragan, Milena Jakšić, Bojan Ševo, *Stradanja srpskog naroda na Kosovu i Metohiji*, Institut za srpsku kulturu Priština – Leposavić, 2012, str. 106.

8 Крстановић, Здравко, „Наказа Ричард Холбрук”, *Крвови*, год. 24/25, бр. 75/78, Сремски Карловци, 2010, стр. 52.

9 Jovašević, Dragan, „Bela knjiga o zločinima albanskih terorista na Kosovu i Metohiji”, *Međunarodna politika*, br. 51, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2000, str. 66.

године су нападнути рудник Трепча и Урошеваца, а 18. јула је у Ораховцу убијено петоро цивила, 35 је киднаповано, док је становништво из српских места Ретимља и Оптеруше протерано. У следећем нападу, који се догодио 22. јула, на мети је било српско становништво у местима Ретимље, Оптеруша, Зочиште и Велика Хоча, кад је убијено седморо цивила, а киднаповано 110 цивила српске националности. Каснијом потрагом пронађени су остаци 42 цивила који су том приликом киднаповани у местима Малишево и Волујак. У месту Глођану, ОВК је лишила живота 34 цивила српске и албанске националности. Током 1999. године, ОВК је извршила злочин у месту Старо Грацко, где је живота лишила 14 српских жетелаца.¹⁰

Године 2004. је настао прави погром српског народа на Косову и Метохији. Од 17. до 19. марта 2004. године, припадници ОВК су организовали бројна убиства, отмице и уништење српске имовине, а на све то су међународне снаге мирно гледале и ништа нису предузеле да заштите српски народ и имовину, као и верску и културну баштину српског народа на Косову и Метохији. Том приликом је више од четири хиљаде српских породица прогнано са својих огњишта, погинуло је 28 лица, 900 лица је доживело лакше или теже телесне повреде, 19 споменика културе је трајно уништено, а 16 православних цркава је спаљено. Том приликом је оштећено око десет хиљада вредних фресака, икона, путира и црквених реликвија, као и матичних књига о рођеним и умрлим лицима, како би се уништили материјални докази о вишевековном присуству српског народа на простору Косова и Метохије. Поред српских, на мети терориста су се нашле и ашкалијске и ромске породице, које су доживеле исти терор као и Срби.¹¹

Прогон и масакр српског и другог неалбанског становништва на Косову и Метохији, резултирао је самопроглашењем независности тзв. Косова 17. фебруара 2008. године, кад је Скупштина тзв. Косова донела Декларацију о независности, којом је легализован криминално-терористички сецесионистички подухват албанских терористичко-политичких структура, предводника некадашње терористичке ОВК, која касније прераста у озбиљан политички субјекат и доносиоца политичких одлука. Овом Декларацијом тзв. Косово је проглашено независном и сувереном државом, декларисаном као будући активни сарадник међународном фактору на Косову и Метохији, а која ће поштовати територијални интегритет и суверенитет свих земаља у суседству. Јуна 2008. године

10 Vodič za unutrašnji dijalog – kosovska hronologija 1974–2017, Inicijativa mladih za ljudska prava, Beograd, 2017, str. 14–17.

11 Ацковић, Драгољуб, „Неки проблеми Рома на Косову и Метохији почетком трећег миленијума”, у зборнику: *Ми и други кроз визуру Косова и Метохије*, (ур. и прир. М. Мијатовић, Б. Бурсаћ), Институт за српску културу Приштина – Лепосавић, 2024, стр. 118.

тзв. Косово доноси свој Устав којим се такође дефинише да тзв. Косово нема никаквих територијалних претензија према било којој држави у суседству, нити ће захтевати уједињење са било којом државом у суседству.

Током 2005. године је дошло до формирања покрета „Самоопредељење” са Аљбинином Куртијем на челу, познатим као организатор и подстрекач протеста против Србије и српске власти током деведесетих година прошлог века. Многи су у Куртију видели настављача идеологије Адема Демаћија, а да би се доказао континуитет са Демаћијевом политиком, овај покрет је преузео чак и одређене слогане из периода кад је Демаћи уживао највећу политичку подршку међу Албанцима на Косову и Метохији. На себе су пажњу привукли бројним демонстрацијама, јавним наступима и кампањама којим су код Албанаца желели да подигну свест о потреби за самоопредељењем.

Идеолошки ставови „Самоопредељења” су се заснивали на строго десничарским идеологијама, пуним ксенофобије према српском и другом неалбанском народу. Залагали су се за формирање етнички чистог косовског друштва, уз отворено негирање мањинских права на верску и културну јединственост уз строго залагање за истицање албанских националних симбола у тзв. независној држави Косово. За „Самоопредељење” није била страна идеја присаједињења тзв. Косова са Албанијом, што јасно указује на идеолошку основу стварања велике албанске државе.

Стварање јединственог албанског етничког простора основно су и главно полазиште албанских политичких покрета са израженим терористичко-сепаратистичким идеологијама. Стварање јединствене албанске државе, етнички чисте, представља једно од основних и главних полазишта већине албанског становништва настањеног на Косову и Метохији, али и Албанији. Стратегија албанског свенационалног уједињења перманентно је добијало своје присталице и то међу Албанцима у Албанији, Косову и Метохији и Македонији.

2. ЗЛОЧИНИ У ЖУТОЈ КУЋИ

Током 1999. године на Косову и Метохији се раширила мрежа трговине људима и људским органима која се повезује са деловањем терористичке ОВК, која је развила механизам отмице људи и трговине људским органима. Бивша тужитељка Хашког суда, Карла дел Понте прва је указала на проблем трговине људима и људским органима у Жутој кући у месту Риде, код града Бурела у Албанији. Према доказима до којих се дошло у истражним радњама овог Трибунала, верује се да је у Жутој кући киднаповано око 300 људи српске националности, а потом искоришћени њихови витални органи за потребе трговине и даље продаје.

На случају Жуте куће је радио експертски тим са Диком Мартијем на челу. Према налазима до којих су дошли Мартијеви истражни органи, на челу криминалне организације трговине људским органима се налазио један од лидера ОВК, Хашим Тачи. У Жутој кући су најпре мучени, а потом зверски убијани Срби и други неалбанци.

О злочинима почињеним према српском и неалбанском живљу у Жутој кући је Хашки трибунал покренуо поступак 2005. године. Као доказни материјал, из Жуте куће је изузет хируршки прибор и друга средства погодна за извршење врло тешких операција и оперативних подухвата. Поред хируршког прибора, нађене су различите посуде које су коришћене за држање људских органа, као и лекови и анестетски прибор.

Извештај Мартијеве групе је несумњиво указао на то да су у Жутој кући извршени најстрашнији злочини албанских терориста према Србима и другим неалбанцима. Главни хирург, истанбулски лекар, Јусуф Сомнез лишен је слободе 2011. године због оптужбе да је учествовао у ликвидацијама људи и узимању органа у Жутој кући.

Сведочења Срба који су били заточени у Жутој кући или чији су блиски сродници страдали у њој су у истрази пред српским истражним органима давали исказе који потврђују да су се у том објекту на северу Албаније дешавали најтежи злочини против човечности. Из сведочења Оливере Будимир, чији је супруг убијен у Жутој кући, јасно се може уочити да је патолошки налаз указао на то да је он био изложен оперативним захватима и узимањем људских органа: „Тада сам ја сазнала да мој супруг нема главу. То је био Бод Дерек из Норвешке, мислим да је био тај патолог, а онда сам га питала да ли је урађена обдукција пре него што је он сахрањен на том гробљу. Рекао ми је да то не може да ми каже, али да се видело да је имао неке зарезе на грудима, што значи да му је отворан грудни кош. Мене је то фасцинирало јер је могуће да је повезано са узимањем органа”.¹²

3. СУДСКИ ПОСТУПЦИ

Због терористичког деловања и злочина које су чинили, специјални суд за злочине извршене на Косову и Метохији је покренуо поступак против Хашима Тачија, Кадрија Веселија, Реџепа Сељимија и Јакупа Краснићија. Оптужница против ових лица је потврђена 2020. године на основу прикупљених доказа пред Специјалним већима тзв. Косова.

12 Kosovo online, „Potresna svedočanstva užasa iz Žute kuće: mračne tajne ugledale svetlost dana”, 25. 10. 2022; <https://www.kosovo-online.com/vesti/hronika/potresna-svedocanstva-uzasa-iz-zute-kuce-mracne-tajne-ugledale-svetlost-dana-25-10>, (17. 11. 2024).

Потврђена оптужница наводи да су се ратни злочини незаконитог или произвољног хапшења и лишавања слободе, суровог поступања, мучења и убиства, као и злочини против човечности као што су затварање, други нехумани поступци, мучење, убиство, присилни нестанци лица и прогони вршили од најмање марта 1998. до септембра 1999. године. На неколико локација широм тзв. Косова, као и у Кукешу и Цахану у северној Албанији, припадници тзв. ОВК су извршили кривична дела из оптужнице над стотинама цивила и лица која нису учествовала у непријатељствима. Жртве су лица за која се подозревало да не подржавају деловање терористичке ОВК и касније привремену владу тзв. Косова, и то: Срби, Роми и Ашкалије; католици; цивили за које се веровало да сарађују са српским властима или да комуницирају са Србима; Албанци који су подржавали „Демократску лигу Косова” или били повезани са том странком, као и са другим странкама за које се сматрало да су против ОВК; Албанци који се нису придружили ОВК или је нису подржавали и лица која су на основу свог тренутног или бившег запослења важили за њене противнике.¹³

Потврђена оптужница наводи да су Хашим Тачи, Кадри Весели, Реџеп Селими и Јакуп Краснићи индивидуално кривично одговорни по разним облицима кривичне одговорности за кривична дела из оптужнице која су извршена у контексту оружаног сукоба немеђународног карактера на Косову и Метохији и чинила су део раширеног и систематског напада на лица за која се сматрало да су противници ОВК.

Током 2005. године, пред Међународном судом за бившу Југославију, вођен је поступак против Рамуша Харадинаја, Идриза Белаја и Лахија Брахимија због удруженог злочиначког подухвата. Харадинају се на терет ставља 17 тачака оптужбе и то: прогон (малтретирање, нехумана дела, уништавање имовине, противправно затварање, депортација или присилно премештање цивила, убиство, силовање); нехумана дела; депортација и друга нехумана дела; притварање и друга нехумана дела; убиство и друга нехумана дела; силовање и друга нехумана дела, и 20 тачака за кршења закона и обичаја ратовања – кажњива по члану 3 Статута Међународног суда: окрутност, поступање, убиства, силовање.

Белају и Брахимију се оптужницом на терет ставља прогон (малтретирање, нехумана дела, противправно затварање, депортација или присилно премештање цивила, убиство, силовање); депортација и друга нехумана дела; притварање и друга нехумана дела; убиство и друга нехумана дела; силовање и друга нехумана дела, и 20 тачака за кршења закона и обичаја ратовања – кажњива по члану 3 Статута Међународног суда: окрутност, поступање, убиства, силовање. Сва дела

13 Детаљније: Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo Kosova, „Hašim Tači i drugi”, pretresni postupak, br. pred. KSC-BC-2020-06; <https://www.scp-ks.org/sr/cases/hasim-taci-i-drugi>, (17. 11. 2024).

или пропусти који се у овој оптужници оптуженима стављају на терет одиграли су се у периоду од 1. марта 1998. до 30. септембра 1998. године на територији Косова, у бившој Југославији и били су усмерени против српског цивилног становништва и оних припадника албанског и ромског/египатског цивилног становништва у општинама Дечани, Пећ, Ђаковица, Исток и Клина у покрајини Косово за које се сматрало да су колаборационисти или да не подржавају ОВК.

У оптужници се тврди да су снаге ОВК под командом и контролом Рамуша Харадинаја након 24. марта 1998. организовале систематску кампању преузимања контроле над подручјем између Глођана и Дечана, нарочито над селима Дубрава, Рзњић, Ратиш и Дашиновац, како би Србе истерале из села у којима су живели и наставили с нападима на избеглички логор у Бабалоћу код Дечана (тај логор био је мета сличних напада ОВК још од 1997).

У оптужници се наводи да су снаге ОВК, укључујући „Црне орлове” који су били под директном командом Идриза Балаја, малтретирале, тукле и на други начин терале српске и ромске/египатске цивиле из тих села, а цивиле који би остали или одбили да напусте своје домове су убијале, настављајући са сличним нападима на српске, ромске/египатске и албанске цивиле сматране колаборационистима. У оптужници се даље наводи да су припадници снага ОВК у зони Дукађин извршили многе отмице и да је нестало на десетине цивила. Такође се наводи да су снаге ОВК под командом и контролом Рамуша Харадинаја имале пуну контролу над том оперативном зоном и да нису толерисали присуство никаквих других албанских снага које су се бориле против Срба, као што су „Оружане снаге Републике Косово” (ОСРК).¹⁴

У оптужници стоји да је у другој половини маја 1998. године у штабу ОВК у Јабланици формиран импровизовани заточенички центар и да је од тада па до августа 1998. године било заточено, тучено и мучено најмање 16 особа, од којих ниједна није била борац. За једну од њих се зна да је преминула, а остале се још увек воде као нестале.

Даље се наводи у оптужници да су крајем августа и почетком септембра 1998. године српске снаге привремено повратиле подручје око Глођана, као и да је српски форензички тим за увиђаје спровео истрагу у близини канала Радоњићког језера, на пољопривредном добру Економија у Рзњићу и на путу ка селу Дашиновац. Тај тим је идентификовао најмање 39 тела и остатака тела. За неколико тих остатака тела је утврђено да припадају српским, ромским и албанским цивилима који су нестали од априла до почетка септембра 1998. године на подручју Дукађина.

14 Детаљније на: Ujedinjene nacije, Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju, „Optužnica protiv Ramusha Haradinaja, Idriza Balaja i Lahija Brahimaja obelodanjena javnosti”, саопштење за јавност, Hag, 10. 3. 2005; <https://www.icty.org/bcs/sid/8631>, (17. 11. 2024).

У оптужници се тврди да се, као командант Оперативне зоне Дукађин, Рамуш Харадинај старао за то да снаге ОВК под његовом контролом делују организовано и дисциплиновано, вршио укупни надзор над планирањем и организовањем операција и успоставио систем у оквиру ког су појединци издвајани као мета отмица, малтретирања и убијања, а незаштићени сегменти цивилног становништва систематски нападани; елиминисањем свих супарничких снага ОВК учврстио је власт сопствених јединица унутар своје зоне, а нападима на српске снаге у руралним подручјима дао је својим снагама одрешене руке да намећу своју вољу незаштићеним сегментима цивилног становништва и да их прогоне; своју кућу је користио као оперативни центар, а остала средства породице Харадинај и подршку чланова породице употребио је да би даље консолидовао своју власт и вршио прогон над цивилима. Оптужница тврди да је Харадинај именовано саоптужене на одговорне положаје и држао их на тим функцијама, одобравајући и подстрекавајући њихово кажњиво понашање на тим положајима. Поред осталог се наводи да је у неколико наврата лично наредио и надзирао премлаћивања лица која нису активно учествовала у непријатељствима и која су његове снаге заточиле, те учествовао у тим премлаћивањима, а у другим приликама је, у својству команданта, својим присуством и прећутним или отвореним одобравањем таквог кажњивог понашања подстрекавао или подстицао кажњиве радње припадника својих снага. У оптужници исто тако стоји да је контролисао даље заточење, пуштање на слободу или лечење лица која је ОВК заточила у његовој оперативној зони, лично је учествовао у отмицама лица за која је касније утврђено да су убијена, а најмање једном приликом је, као командант, прећутно одобрио погубљење заточених лица.

У оптужници се наводи да је Идриз Балај, као командант специјалне јединице „Црни орлови”, тесно сарађивао са Рамушем Харадинајем и пружао директну оперативну подршку његовим активностима, да је лично и преко војника под својом командом више пута вршио отмице, премлаћивао, сакатио, мучио и убијао цивиле и заточена лица која нису активно учествовала у непријатељствима, силовао је једну жену ромске/египатске националности, лично је одлазио у заточенички објект Јабланица, где је осакатио и мучио једног заточеника, а својим присуством, као командант специјалне јединице „Црни орлови” у оквиру ОВК, прећутно је или отворено одобравао прогон и кажњиво понашање других војника ОВК који су били тамо, знајући да се функционисање тог објекта заснива на прогону и кажњивом понашању. У оптужници се, такође, наводи да је Балај покушао да спречи покретање истраге и прикрије чињенице о отмицама и убиствима цивила, те бацању њихових тела у Радоњићко језеро.

Оптужница даље тврди да је, као заменик команданта оперативног штаба Дукађин и одговорни локални командант ОВК, Лахи Брахимај руководио

заточеничким објектом ОВК у Јабланици, наређивао и надзирао премлаћивање, мучење и убијање тамошњих заточеника и учествовао у њима, као и да је лично извршио отмицу једног цивила и одвео га у заточенички објект Јабланица где су га непрестано тукли, након чега га је лично одвео из заточеничког објекта до потенцијалног места погубљења.

Дана 3. априла 2008. године, Трибунал је донео ослобађајућу пресуду услед немогућности доказивања злочина који су Харадинају и осталим оптуженима били стављени на терет. И сам Трибунал је у образложењу пресуде навео да постоји основана сумња да је оптужени Харадинај, преко својих саучесника утицао на сведоке и уклањање трагова, чиме је отворено саботирао поступак и допринео доношењу ослобађајуће пресуде. Иако је свима било јасно да се Харадинају суди по политичкој основи и да Трибунал жели да потврди ослобађајућу пресуду, 2011. године је обновљен поступак за злочине извршене у удруженом злочиначком подухвату према Србима и неалбанском становништву током 1998. године у логору ОВК у Јабланици.

ЗАКЉУЧАК

О тероризму на Косову и Метохији не треба говорити само и искључиво као о појави која је иза нас и која је део прошлости. Проблем терористичког деловања албанских терориста је био свеprisутан током стварања „великоалбанске“ националне мисли и стварања сецесионистичких тежњи на Косову и Метохији, а која се почиње рађати непосредно по окончању Другог светског рата. Временом се та идеја врло добро прихватила код Албанаца који живе у дијаспори, те су се уједно јавиле и тенденције свесрдног помагања имплементацији те идеје. Јасно је да „пројекат” велике Алданије и сецесије Косова и Метохије од Србије никад не би добио шансу за „живот” да га нису подржале велике светске силе, попут САД, Велике Британије и њихових савезника. Помоћ албанским терористима и сецесионистима се огледала у логистици, наоружању, људству, док су Албанци подршку плаћали прљавим новцем чије порекло је било у криминалу, трговини наркотицима, белим робљем и људским органима.

Финансирање тероризма се одвијало помоћу разних прикривених „донација” из иностранства. Од скоро 900 милиона немачких марака колико је стигло на Косово и Метохију у периоду од 1996. до 1999. године, скоро половина је била новац добијен од трговине дрогом, због чега су стручњаци Интерпола у децембру 2000. године закључили да је то прикупљање средстава за тзв. Косово и терористичку ОВК за прање незаконито стеченог новца. ОВК је користила илегалне нафтоводе, не само као начин да испоручује хероин у Европу ради огромне зараде, већ и да кријумчари оружје на Балкан. Дрога се директно мењала за оружје, или је оружје

куповано новцем добијеним од трговине дрогом у Албанији, Босни и Херцеговини, Хрватској, Кипру, Италији, Црној Гори, Швајцарској и Турској.

Албанске терористичке мреже су у свету биле најпознатије по кријумчарењу наркотика, а новац који води порекло из те незаконите делатности је у највећој мери био коришћен за финансирање њихове терористичке делатности. Ништа се по том питању није променило после НАТО агресије на СРЈ и уласка иностраног фактора на простор Косова и Метохије. Криминалне делатности албанских терористичких организација су наставиле да се одвијају наочиглед КФОР-а и стиче се утисак да овај међународни субјекат није желео и није ни смео да се замера овим организацијама.

Кад се говори о албанском тероризму на Косову и Метохији, треба истаћи да су се Албанци организовали у више мањих формација чији је задатак био застрашивање српског и другог неалбанског становништва како би већина њих добровољно напустила своја вековна огњишта и побегла за централну Србију. Они, код којих ова врста репресије није уродила плодом, били би изложени тортури и злостављању. Ликвидације ових група су биле сурове и комплетне, како би се одстранили потенцијални сведоци, који би сутра, у неком поступку, могли да сведоче о злочинима ових група. Група је било више и свака група је имала свог вођу. У злочинима су се истакле групе Идеали, Скифтери, БИА, Каштели, Велики орлови, Црна рука, Орлово око, Црни орлови, Црни тигрови, Зјари, Акатана, Сигуриа Вендит, Домовинска безбедност, Национална застава и друге, а њихове вође су били Рустем Мустафа, Фатмир Хумоли, Хашим Тачи, Идриз Балај, Рамуш Харадинај и други.

Епилог албанског тероризма, поред политичких аспирација стварања тзв. државе Косово која је добила признање од стране 98 земаља чланица Уједињених нација, је велики број убијених, злостављаних и прогнаних Срба и других неалбанаца.

Међутим, ако би се бавили питањем степена опасности који независна држава тзв. Косова носи са собом на светску безбедност, јасно је да би се указало на умешаност бивших припадника терористичке ОВК у многе данас активне терористичке организације које делују у свету, а имају јасну исламистичку идеологију. Опште је позната чињеница да су многи бивши припадници терористичке ОВК и „Албанске народне армије” данас признати ратници џихада у оквиру „Ал Каиде” и других сличних организација.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ацковић, Драгољуб, „Неки проблеми Рома на Косову и Метохији почетком трећег миленијума”, у зборнику: *Ми и други кроз визуру Косова и Метохије*, (ур. и прир. М. Мијатовић, Б. Бурсаћ), Институт за српску културу Приштина – Лепосавић, 2024.

2. Богдановић, Димитрије, *Књиџа о Косову*, Српска академија наука и уметности, Београд, 1986.
3. Здравковић, Милоје, „Велика Албанија – претња регионалној стабилности”, *Војно дело*, год. 65, бр. 2, Министарство одбране Републике Србије и Институт за стратегијска истраживања Универзитета одбране у Београду, Београд, 2013, стр. 202–227.
4. Крстановић, Здравко, „Наказа Ричард Холбрук”, *Крвови*, год. 24/25, бр. 75/78, Сремски Карловци, 2010.
5. Малбашић, Зоран, *Иреденџизам – великодржавна доктрина и љолиџичко насиље*, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић/Академија за националну безбедност, Београд, 2024.
6. Симеуновић, Драган, „Тероризам у свету и на Косову и Метохији распрострањена појава”, *Војска*, год. 7, број 300–301, Војноиздавачки и новински центар, Београд, 1998.
7. Јовашевић, Драган, „Bela knjiga o zločinima albanskih terorista na Kosovu i Metohiji”, *Међународна политика*, бр. 51, Institut za међународну politiku i privredu, Beograd, 2000.
8. Radončić, Fahrudin, *Adem Demaći – isповijest: Deset tisuća dana robije*, Danas, Zagreb, 1991.
9. Tančić, Dragan, Milena Jakšić, Bojan Ševo, *Stradanja srpskog naroda na Kosovu i Metohiji*, Institut za srpsku kulturu Priština – Leposavić, 2012.
10. Vodič za unutrašnji dijalog – kosovska hronologija 1974–2017, Inicijativa mladih za ljudska prava, Beograd, 2017.

Интернет извори

1. Kosovo online, „Potresna svedočanства užasa iz Žute kuće: мрачне тајне ugledale svetlost dana”, 25. 10. 2022; <https://www.kosovo-online.com/vesti/hronika/potresna-svedocanstva-uzasa-iz-zute-kuce-mracne-tajne-ugledale-svetlost-dana-25-10>, (17. 11. 2024).
2. Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo Kosova, „Hašim Tači i други”, pretresni postupak, br. pred. KSC-BC-2020-06; <https://www.scp-ks.org/sr/cases/hasim-taci-i-drugi>, (17. 11. 2024).
3. Ujedinjene nacije, Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju, „Optužnica protiv Ramusha Haradinaja, Idriza Balaja i Lahija Brahimaja obelodanjena javnosti”, саопштење за јавност, Hag, 10. 3. 2005; <https://www.icty.org/bcs/sid/8631>, (17. 11. 2024).

Ratomir D. Antonović

TERRORISM IN KOSOVO AND METOHİJA

Abstract: The southern Serbian province of Kosovo and Metohija has been frequently targeted by Albanian separatist terrorist organizations in the last few decades. The target of terrorist activity was the integrity and sovereignty of the Republic of Serbia, as well as the entire Serbian people and Serbian cultural and religious heritage, and the motive for terrorism was the creation of an independent state of Kosovo. Albanian separatist terrorism was supported by major world powers, primarily the USA and Great Britain, which gave this group of terrorists and criminals an indescribable wind at their backs.

The basic hypothesis of this paper is that the independence of the so-called Kosovo is based on the terrorist crimes of terrorist separatist organizations, which received unreserved support from major world powers, and collected this support from dirty money that the terrorists gave them, and its origin is in the trade in drugs, white slavery and human organs. The paper itself uses a historical and descriptive method, which confirms the hypothesis.

Keywords: Terrorism, separatism, ethnic minorities, violence.